

KONKURS PRZEDMIOTOWY

GEOGRAFIA

POZIOM PODSTAWOWY • LICEUM I TECHNIKUM

SESJA JESIENNA 2026**Zakres obowiązujący przy konstrukcji arkuszy konkursowych****25**

pytań A–D

1

poprawna odpowiedź

60

minut

Zasady wspólne

- Zakres jest kumulatywny: w kolejnej kategorii mogą pojawiać się wiadomości i umiejętności z wcześniejszych etapów nauki geografii.
- Jesienna granica materiału została ustawiona konserwatywnie, z uwzględnieniem realnego tempa pracy do około 10 listopada. Arkusz nie może wymagać działów wskazanych w ramce „Granica zakresu”.
- Zadania mogą wykorzystywać mapy, fotografie, zdjęcia satelitarne, klimatogramy, wykresy, tabele, dane statystyczne i krótkie materiały źródłowe. Oceniane jest przede wszystkim myślenie geograficzne i analiza zależności.
- W liceum poziom podstawowy geografii jest realizowany w klasach 1–3. W technikum nie wolno automatycznie przypisywać zakresu do numeru klasy, ponieważ dyrektor może umieścić cały czterogodzinny kurs PP w dowolnej klasie I–IV.

Kontrola formalna 2026/2027

- Reforma programowa szkół ponadpodstawowych rozpocznie się dopiero od klasy 1 we wrześniu 2027 r.; jesienią 2026 obowiązuje obecna podstawa programowa.
- Podstawa proponuje dla LO na PP: klasa 1 – działy I–VI, klasa 2 – VII–XIII, klasa 3 – XIV–XVI; w klasie 4 nie przewiduje już nowego materiału PP.
- W technikum geografia PP ma łącznie 4 godziny tygodniowe w całym cyklu, a dyrektor może ją realizować w klasie I, II, III lub IV. Dlatego Synapsa stosuje w technikum kategorie według ETAPU REALIZACJI, a nie numeru klasy.

LO 1

LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE –
KLASA 1

Kartografia, Ziemia i podstawy atmosfery

1. Zakres kumulatywny

- pełny zakres geografii szkoły podstawowej – szczególnie praca z mapą, współrzędne, podstawowe procesy przyrodnicze oraz geografia Polski i świata.

2. Źródła informacji i kartografia

- rodzaje źródeł informacji geograficznej i ocena ich przydatności;
- mapy ogólnogeograficzne i tematyczne; skala, generalizacja, legenda i podstawowe metody kartograficzne;
- czytanie i interpretowanie map, fotografii lotniczych i satelitarnych, tabel i wykresów;
- podstawowe zastosowania GPS i GIS; współrzędne geograficzne i lokalizacja obiektów.

3. Ziemia we Wszechświecie

- Ziemia jako planeta Układu Słonecznego; podstawowe cechy planet i innych ciał niebieskich;
- ruch obrotowy i obiegowy Ziemi oraz ich następstwa;
- czas słoneczny i strefowy w prostych zadaniach; strefy oświetlenia Ziemi;
- siła Coriolisa – jakościowy wpływ na ruch mas powietrza i wód.

4. Atmosfera – bezpieczny początek

- skład i budowa atmosfery; podstawowe czynniki klimatotwórcze;
- temperatura powietrza, ciśnienie atmosferyczne i podstawowe zależności z wysokością;
- wiatr i gradient ciśnienia; wybrane wiatry lokalne;
- fronty atmosferyczne, podstawowe elementy pogody i prosta interpretacja mapy synoptycznej.

Granica zakresu

- bez pełnej ogólnej cyrkulacji atmosferycznej i szczegółowej klasyfikacji klimatów jako obowiązkowego materiału;
- bez hydrosfery, litosfery, procesów rzeźbotwórczych, pedosfery i biosfery jako nowych działów klasy 1;
- bez geografii społeczno-ekonomicznej świata jako nowego materiału.

LO 2**LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE –
KLASA 2**

Mapa polityczna, rozwój, ludność i osadnictwo

1. Zakres kumulatywny

- pełny materiał klasy 1 PP, w tym zakończone w poprzednim roku działy geografii fizycznej: atmosfera, hydrosfera, litosfera, pedosfera i biosfera.

2. Mapa polityczna i poziom rozwoju

- państwo, terytorium i granice; państwa i terytoria zależne; wybrane typy państw;
- procesy integracji i dezintegracji politycznej i gospodarczej; Unia Europejska i wybrane organizacje międzynarodowe;
- kolonializm i dekolonizacja jako tło współczesnej mapy politycznej;
- wybrane współczesne konflikty – lokalizacja i podstawowe konsekwencje;
- PKB na mieszkańca, HDI i struktura PKB jako podstawowe wskaźniki różnicowania poziomu rozwoju.

3. Ludność i procesy demograficzne

- rozmieszczenie ludności i czynniki wpływające na gęstość zaludnienia;
- urodzenia, zgony, przyrost naturalny i rzeczywisty; proste obliczenia demograficzne;
- fazy rozwoju demograficznego oraz starzenie się społeczeństw;
- migracje: przyczyny, kierunki, saldo migracji i podstawowe skutki.

4. Kultura, osadnictwo i urbanizacja

- podstawowe różnicowanie religijne i językowe świata oraz kręgi kulturowe;
- wieś i miasto, sieć osadnicza, urbanizacja i suburbanizacja;
- aglomeracja, konurbacja i megalopolis – rozpoznawanie podstawowych form.

Granica zakresu

- bez struktury gospodarki i szczegółowych przemian sektorowych jako nowego działu;
- bez rolnictwa, przemysłu, usług, transportu i handlu jako obowiązkowego materiału jesiennego klasy 2;
- bez systematycznego działu „człowiek a środowisko” jako nowego bloku.

LO 3**LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE –
KLASA 3**

Środowisko przyrodnicze Polski

1. Zakres kumulatywny

- pełny materiał klas 1–2 PP, w tym geografię fizyczną świata, geografię społeczno-ekonomiczną świata, gospodarkę oraz relacje człowiek–środowisko zrealizowane do końca klasy 2.

2. Położenie i budowa geologiczna Polski

- położenie matematyczne i fizycznogeograficzne Polski; sąsiedzi i podstawowa orientacja na mapie;
- główne jednostki tektoniczne i najważniejsze orogenezy widoczne w budowie Polski;
- rozmieszczenie najważniejszych surowców mineralnych – przede wszystkim surowców energetycznych i rud metali.

3. Rzeźba i regionalizacja

- główne regiony fizycznogeograficzne i pasy rzeźby Polski;
- wpływ zlodowaceń, procesów peryglacjalnych, krasowych i górskich na rzeźbę;
- rozpoznawanie wybranych form rzeźby na mapie, fotografii i profilu.

4. Klimat, wody, gleby, roślinność i ochrona

- cechy klimatu Polski i czynniki go kształtujące; masy powietrza i różnicowanie okresu wegetacyjnego;
- sieć rzeczna, dorzecza, jeziora i podstawowe cechy Morza Bałtyckiego;
- podstawowe typy gleb i ich rozmieszczenie; różnicowanie roślinności;
- formy ochrony przyrody oraz podstawowe problemy stanu środowiska Polski.

Granica zakresu

- bez szczegółowej geografii ludności Polski jako nowego materiału klasy 3;
- bez rolnictwa, przemysłu, transportu, turystyki i pozostałych działów gospodarki Polski jako bieżącego zakresu;
- bez szczegółowej gospodarki morskiej Polski.

TECH

TECHNIKUM – POZIOM PODSTAWOWY

Kategorie według etapu realizacji, nie numeru klasy

Dlaczego nie stosujemy kategorii T1–T4?

- Ramowy plan nauczania daje geografii PP łącznie 4 godziny w pięcioletnim cyklu technikum, ale dyrektor może umieścić ten przedmiot w klasie I, II, III albo IV.
- Oznacza to, że uczeń klasy 3 w jednej szkole może dopiero rozpoczynać geografję, a w innej mieć już cały kurs zakończony. Numer klasy nie jest więc wiarygodnym miernikiem zakresu.

Kategorie Synapsy dla technikum

- ETAP A – zakres odpowiadający kategorii LO1: kartografia, Ziemia i podstawy atmosfery.
- ETAP B – zakres odpowiadający kategorii LO2: pełny Etap A + mapa polityczna, poziom rozwoju, ludność, migracje, kultura i urbanizacja.
- ETAP C – zakres odpowiadający kategorii LO3: pełny Etap B + środowisko przyrodnicze Polski.

Zasada wyboru

- Szkoła zgłasza ucznia do etapu odpowiadającego faktycznie zrealizowanemu programowi, niezależnie od numeru klasy technikum.
- Jeżeli geografia jest realizowana intensywnie w jednym roku, nauczyciel wybiera etap zgodny z materiałem zakończonym przed konkursem. Jeśli kurs jest rozłożony na kilka klas, wybiera etap odpowiadający aktualnemu miejscu w programie.
- Wszystkie arkusze technikum PP mogą korzystać z tych samych trzech zakresów/arkuszy co LO1–LO3, co zapewnia porównywalność i nie tworzy fikcyjnego podziału klasowego.

Granica organizacyjna

- uczestnik technikum nie może być automatycznie przypisany do etapu wyłącznie na podstawie numeru klasy;
- etap wybiera szkoła/koordynator zgodnie z rzeczywistym przebiegiem nauczania;
- na formularzu zgłoszeniowym należy użyć oznaczeń A / B / C albo nazw „Etap 1 / 2 / 3”.

Podstawa opracowania: obowiązująca w roku szkolnym 2026/2027 podstawa programowa geografii dla liceum i technikum – zakres podstawowy; Rozporządzenie Ministra Edukacji z 20 maja 2024 r. w sprawie ramowych planów nauczania; aktualne rozkłady materiału i podręczniki. Archiwalne materiały Synapsy oraz publiczne zakresy Olimpusa/CES wykorzystano pomocniczo jako benchmark.